

Ústav dějin lékařství a cizích jazyků 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy

Karel Černý, Aleš Beran, Šárka Blažková Sršňová

Ústav dějin lékařství a cizích jazyků (dále v textu ÚDLCJ) 1. LF UK je vysokoškolské pracoviště, které plní trojí poslání: studium historie medicíny, výuku latinsko-řecké lékařské terminologie a výuku živých jazyků, včetně češtiny jako cizího jazyka. Společná historie všech tří působišť se začala opětovně psát v devadesátých letech 20. století.

Ústav zaměřený na dějiny lékařství vznikl téměř před sto lety, v roce 1920, tedy jen o čtrnáct let později než nejstarší instituce tohoto druhu na světě, kterou byl ústav v Lipsku. Ve druhé polovině 20. století byl ústav několikrát součástí jiných fakultních pracovišť. Významnými vedoucími historického ústavu byli: doc. Ludmila Sinkulová, doc. Josef Adamec, následně od devadesátých let prof. Eugen Strouhal, který rozšířil výzkum a výuku historie medicíny o oblast paleopatologie. Přednostkou ústavu v jeho již současné podobě byla prof. Milada Říhová, na niž v roce 2013 navázal doc. Karel Černý.

Univerzita Karlova již od meziválečné doby poskytovala svým studentům výuku cizích jazyků, která tehdy ještě institucionálně nepatřila na lékařskou fakultu, tudíž nebyla ani součástí ústavu historie medicíny. Požadavek zřídit zvláštní jazyková pracoviště na lékařských fakultách po druhé světové válce je dáván do souvislosti s úpadkem klasické vzdělanosti a potřebou doplnit studentům lékařských fakult také znalosti latinského a řeckého jazyka. V prostředí fakulty se jednalo nejdříve o „oddělení latiny“ v roce 1960, později Oddělení lékařské terminologie, které se v roce 1966 transformovalo na samostatnou Katedru jazyků pod vedením prof. Jana Kábrty. Kábrtovy učebnice lékařské terminologie formovaly výukovou koncepci tohoto předmětu na území celého bývalého Československa, neméně úspěšní byli v tomto ohledu i kolegové jazykáři. Pracoviště zajišťovalo od 70. let vedle povinné výuky latiny i výuku ruštiny a neslovanských jazyků (angličtiny, němčiny, francouzštiny a španělštiny), u studentů medicíny, doktorandů i akademických pracovníků. Nedílnou součástí byla výuka češtiny pro zahraniční studenty, od devadesátých let také pro zahraniční studenty anglické paralelky.

Lékařská terminologie je v současné době vyučována v souladu s moderními trendy jakožto jazyk pro specifické účely. Původní gramaticky orientovaná koncepce byla opuštěna. Novým cílem výuky je nabytí základních terminologických kompetencí umožňujících uvědomělou práci s odborným jazykem medicíny, a to ve všech jeho úrovních. Z redefinovaného cíle se vyvozuje inovovaný výukový obsah. Při jeho postupném konstruování je akcentován pragmatický a deskriptivní přístup,

Graf 1: Pracoviště Dějiny lékařství a lékařské terminologie, U Nemocnice 4, 121 08 Praha 2

což s sebou přináší redukci jazykové látky dle požadavků lékařské praxe a reflexi reálného stavu lékařského odborného jazyka. Předmět je v jednotlivých oborech vyučován v prvním ročníku studia a je zakončen zkouškou nebo klasifikovaným zápočtem.

Výuka (včetně testování a hodnocení) živých cizích jazyků, tj. angličtiny, němčiny, francouzštiny a češtiny jako cizího jazyka, je realizována ve většině akreditovaných lékařských i nelékařských studijních programech a oborech fakulty. Zaměření poskytovaného jazykového vzdělávání je primárně na obor studia, resp. profesi, respektující potřeby studovaného oboru. Kurzy odborného cizího jazyka jsou dvousemestrální, zpravidla v prvním nebo ve druhém ročníku, a jsou zakončeny zkouškou nebo klasifikovaným zápočtem. U studentů všeobecného i zubního lékařství je ověřována minimální vstupní úroveň, která je předpokladem pro vstup do kurzu odborného cizího jazyka. Pro tyto účely jsou studentům ekvivalentně uznávány jazykové certifikáty a atesty vysoké jazykové úrovně. Pracoviště jazyků zajišťuje také testování z cizího jazyka u postgraduálních studentů. V posledních letech se pracovišti jazyků podařilo naplnit některé výzvy, které vyplynuly z diskuse se

studenty o jazykovém vzdělávání na 1. LF. Je aktivně podporována společná výuka studentů české a anglické paralelky, a to realizací předmětu *Jazykový tandem*, a koedukačními aktivitami v rámci i nad rámec kurikula. Zavedením předmětu *Odborná angličtina a čeština v kazuisticky orientované výuce* byla naplněna potřeba „rozkročení“ a zachování kontinuity výuky jazyků. Předmět je určen studentům 4. až 6. ročníku oboru všeobecného lékařství, je vyučován v koedukaci – učitel jazyka a lékař, a klade důraz na uplatnění metody problémového učení (PBL – problem-based learning).

Graf 2: Pracoviště Cizí jazyky, Karlovo nám. 40, 128 00 Praha 2

Nemalý podíl výukové zátěže ÚDLCJ představuje výuka češtiny jako cizího jazyka pro studenty v anglickém studijním programu všeobecného nebo zubního lékařství. Výuka má dotaci čtyř vyučovacích hodin týdně po dobu šesti semestrů v prvních třech ročnících studia. Cílem je připravit studenty na elementární komunikaci s česky hovořícím pacientem, a to v oblasti odebrání anamnézy pacienta a jazykového zvládnutí fyzikálního vyšetření pacienta. Díky fungující spolupráci ústavu s některými klinickými pracovišti VFN v Praze se daří již řadu let uskutečňovat metodu výuky prostřednictvím nácviku komunikace s autentickým pacientem přímo u nemocničního lůžka. Tato metoda s prvky úkolového učení jazyka (TBL

– task-based language learning) se na ÚDLCJ zrodila záhy po vzniku anglických studijních programů na fakultě v devadesátých letech 20. století.

ÚDLCJ je vědeckou institucí, což dokládá řada monografií, slovníků a odborných článků. Pracoviště poskytuje lingvistické konzultace, jazykové korektury a zajišťuje překlady textů z/do jazyka. ÚDLCJ je členem několika profesních organizací, včetně CASAJC. Pracoviště živě spolupracuje s vybranými partnerskými pracovišti v zahraničí. Členové ústavu pravidelně vystupují na mezinárodních i tuzemských konferencích, zároveň i ÚDLCJ je organizátorem a garantem mnoha setkání, konferencí, výstav a odborných přednášek, tak jako řešitelem projektů. Vědecko-výzkumné a publikační výstupy kolektivu ústavu dokonce dosáhly a dosahují špičkové mezinárodní úrovně. Kniha emeritního přednosty ústavu profesora Eugena Strouhala „Život starých Egyptanů“ vyšla opakovaně v řadě jazyků včetně angličtiny, arabštiny a japonštiny. Prof. Václav Smrčka se v posledních letech několikrát podílel na článcích publikovaných v prestižním časopise Nature (IF41).

V neposlední řadě je ÚDLCJ nositelem akreditovaného doktorského studia Dějiny lékařství, které lze studovat v českém a anglickém jazyce. Na toto studium je navázána akreditace habilitačního a profesorského řízení ve stejném oboru. Nejen studentům tohoto oboru, ale všem zájemcům o studium, je zpřístupněna Knihovna ÚDLCJ v budově fakulty U Nemocnice 4 s moderním zázemím a depozitářem. Historická studovna se stala součástí ústavu po jeho vzniku v roce 1920, existovala však již od první poloviny 19. století jako „Medizinisches Lesemuseum“.

Použitá literatura

ZIMA, T. ET AL. (2011). 1. LF UK v běhu času. Praha: Galén.

Další informace lze čerpat z webových stránek ústavu: <https://udl.lf1.cuni.cz/>, publikační činnost kolektivu ÚDLCJ lze dohledat v evidenci ÚVI 1. LF UK <https://www.lf1.cuni.cz/publikace>

Autoři

doc. Mgr. Karel Černý, Ph.D., e-mail: karel.cerny@lf1.cuni.cz, přednosta ÚDLCJ 1. LF UK. Vystudoval kulturní historii na Jihočeské univerzitě, získal doktorát a habilitoval se v oboru dějiny lékařství na 1. LF UK. Zabývá se dějinami latinské lékařské literatury v období raného novověku, historií morových epidemií a také dějinami výživy.

Mgr. Aleš Beran, Ph.D., e-mail: ales.beran@lf1.cuni.cz, zástupce přednosta ústavu pro lékařskou terminologii.

Autor na ústavu vyučuje lékařskou terminologii. Ta je rovněž v ústředí jeho odborného zájmu, a to jak z hlediska didaktického, tak medicínsko-lingvistického. Je autorem inovativní výukové koncepce, která je postupně implementována. V roli jazykového poradce spolupracuje s Ústavem zdravotnických informací a statistiky ČR.

PhDr. Šárka Blažková Sršňová, Ph.D., e-mail: sarka.blazkova-srsnova@lf1.cuni.cz, zástupkyně přednosta ústavu pro živé jazyky.

Autorka vyučuje na ústavu němčinu, angličtinu a češtinu pro specifické účely. Podílí se na koncepci jazykového vzdělávání na 1. LF. Pravidelně prezentuje odborná témata na konferencích. V publikační činnosti se soustřeďuje na didakticko-metodické aspekty výuky odborného a profesně orientovaného cizího jazyka.